

С. К. Криворучко

**НАСТРІЙ: ІСНУВАННЯ ЯК БУТТЯ У РОМАНІ СІМОНІ
ДЕ БОВУАР «МАНДАРИНИ»**

Художні твори С. де Бовуар в історії літератури є своєрідним висловленням – комунікатом, в яких на рівні «послання» міститься авторський код, складник, що входить у творчу систему літературного екзистенціалізму. Таким чином, літературна комунікація відбувається в емоційних, інтелектуальних і духовних зв'язках між комунікантами (С. де Бовуар-автор, читач) і комунікатами (твори С. де Бовуар). Завершенням процесу цієї комунікації є інтерпретація творів письменниці, зокрема, та вписання і перекодування цих творів у історико-літературному процесі ХХ ст. взагалі.

Комунікація породжується співтворчим процесом автора та реципієнта у просторових (різні культури і країни: Франція – Україна) та часових (сер. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) вимірах завдяки спрацюванню «горизонту очікування» [3]. Це підкреслює актуальність творів С. де Бовуар як літературно-мистецького феномену, що перебуває у внутрішньому потоці на перетині минулого і майбутнього, зберігаючи при цьому начебто сталі зовнішні ознаки. Найадекватніший підхід до творчості С. де Бовуар може відбуватися лише в умовах герметичного кола. Таким чином, тлумачення знаків і кодів письменниці не може бути одиничним і остаточним, до них слід повертатися на різних рівнях розуміння. Герменевтичне коло сформує ефективне комунікативне поле, де є ймовірність збереження кожного творчого елементу.

Ця літературна комунікація є міжособистісною за типом відношень учасників спілкування, та речово-мовною (художньою) за типом семіотичних засобів, яка розгортається у проблемі діалогу. Ускладненість діалогу пояснюється інтерсуб'єктивністю творів С. де Бовуар на рівні зміни творчих акцентів організації тексту. Таким чином, перед читачем постає «посилання» С. де Бовуар як комплекс мовних ігор письменниці, яким вона надала власні, індивідуальні, інтелектуальні семантико-прагматичні порушення правил та відмову від обмежень, що сформували авторські правила і обмеження. Отже творчість С. де Бовуар – це не лише засіб спілкування автора і читача, а своєрідна сфера інформаційного обміну, де інтелектуальний процес «послання» допомагає письменниці зрозуміти і віднайти власне «я» в «іншому» (читачу).

Ініціатива С. де Бовуар (створення письменницею власних творів) орієнтується на соціальне замовлення нечисленної горстки інтелектуалів – шанувальників елітарної літератури, які зможуть зрозуміти знаки, натяки і коди авторки, які формують певну систему творення. Таким чином, літературна комунікація творів С. де Бовуар зумовлюється не відкритим (безмежні можливості творчої гри) рівнем спілкування автора і реципієнта, а герменевтичним (тлумачення тексту узгоджується із закладеним у ньому змістом).

Певна форма роману «Мандарини», яка гармонійно утворюється із сюжету, героїв, конфліктів, окрім внутрішніх елементів на поетикальному рівні у перетині елементів змістовної організації – пафосу, ідеї, теми, характерів – сприяє виникненню емоційно забарвленого настрою твору. Таким чином, у літературознавчий обіг слід ввести термін «настрій» або «умонастрій». Настрій як окрема категорія може виникати на комунікативному рівні письменника і читача. Настрій формується у поєднанні елементів змістової організації твору. Під час комунікації у спільності пафосу, ідеї, характерів, теми з'являється емоція, відчуття, які об'єднують автора й читача, що позначається як певний настрій. Ю. А. Ковалів визначає декаданс як кризове явище [3; 261], у той час коли квінтесенцією декадансу виявляється відчуття абсолютної трансцендентності. Трансцендентність, як пошук спільного між індивідом і всесвітом, формується у перетині ідей, пафосу, тем, що висловлюються ліричними героями творів. Таким чином, слід вивести, що декаданс – це настрій.

У романі «Мандарини» перетином ідей, пафосу, тем і характерів С. де Бовуар утворила екзистенціальний настрій. Письменниця у вчинках, діалогах, внутрішніх монологів героїв намагається донести до читача, що істини не існує, а є лише шлях до неї, який супроводжується відчуттям буття, свободою особистості, витонченими почуттями. У романі розмірковується над суттю самотності людини, яка проходить через розчарування в існуванні кожного дня, де найціннішою постає «дія». У стосунках між чоловіками і жінками виявляється байдужість, парадоксальність якої вибудовується із бажання бути з «іншим». У тяжінні людей одне до одного формується сум і порожнеча. Однак письменниця створює можливість фрагментарного тимчасового щастя, яке залежить від майбутнього. Провідною рисою С. де Бовуар зазначає волю людини, яка є вирішальною. Людина, на думку письменниці, є незмінною за власною суттю. Мінятися можуть події, дії і час, однак вони є лише тлом і не впливають на людину, яка є незмінною.

Найціннішою в історичному розвитку письменниця зазначає культуру, яка є результатом певних зусиль людини і цивілізації. Екзистенційність буття простежується у неприпинному пошуку сенсу життя конкретною людиною. Кохання постає як спасіння в екзистенційному пошуку людини, яке не вписується в контекст загальноприйнятого шлюбу, а може існувати лише за межами офіційних стосунків, на погляд С. де Бовуар. Впроваджуючи ідею важливості «дії» (концепція Ж.-П. Сартра), письменниця намагається протиставити їй «інтелект». Таким чином, якщо розуміти причини і наслідки, вважає С. де Бовуар, може мудрішою виявляється відмова від «дії».

С. де Бовуар намагається осмислити категорію часу. Вже велось, що майбутнє може бути щасливим, але минуле найчастіше ідеалізується індивідом, ось чому теперішньому зазвичай притаманний сум за втраченим. Найціннішим для людини письменниця виокремлює теперішнє. Квінтесенцією теперішнього є мить, яка постає абсолютним поєднанням минулого, теперішнього і

майбутнього. С. де Бовуар виводить, що час, з одного боку, – трьох категоріальний, а з іншого, – єдиний. Стверджуючи важливість свободи для людини, письменниця зазначає, що існує лише ілюзія свободи, оскільки індивід найчастіше обманюється та утискається оточенням. Отже, несвобода людини є константою. Таким чином, екзистенція проживання складається із невідповідностей буття, спільності протилежностей і важливості особистісного досвіду.

Письменниця намагається передати відчуття екзистенції своєю образністю метафор. Так метафорою скуки С. де Бовуар зазначає соціальний заклад – пошту, де емоційне навантаження несе всезагальний завжди існуючий пил: «... як на усілякій пошті, тут пахло пилом, клеєм, скукою, було ані світло, ані темно; службовці майже ворушилися у своїх клітинах...» [5; 482]. Абсолютною, на погляд письменниці, є свідомість людини, яка сприймає час, самотність, випадок і продовжує з цим жити. Буття людини протікає у постійному виборі, який є складним. Процес відбувається у пошуку засад для можливості певного вибору.

Підкреслюючи унікальність кожного індивіда, виокремлюючи існування «єго», С. де Бовуар протиставляє йому поняття «ніхто». Отже, свідомість індивіда перебуває у постійному внутрішньому конфлікті: «я» / «ніхто». Вже велось, що провідною рисою Анрі є щирість, яка простежується на екзистенціальному рівні. У романі, зображуючи повоєнну добу у образі Робера, С. де Бовуар намагається передати філософську та ідеологічну позицію Ж.-П. Сартра, який передбачав ймовірність змін. У контексті доби письменниця на рівні настрою зображує загальну нещирість, яка є нормою для суспільства, що протиставляється витончено-мистецькій унікальній щирості Анрі. Отже, недосконалість так само супроводжує існування людини.

Література

1. Бовуар С. де Мандарины / С. де Бовуар [пер. с франц. Н. И. Полторацкой, Н. А. Светидовой]. – М. : Ладомир; Наука, 2005. – 618 с.
2. Галич О. Теорія літератури / Галич О., Назарець В., Васильєв Є. – К. : Либідь, 2001. – 488 с.
3. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [автор-укладач Ковалів Ю. І.]. – К.: Академія, 2007.
4. Полторацкая Н. И. Симона де Бовуар и её роман «Мандарины» / Н. И. Полторацкая // Бовуар С. де Мандарины ; [пер. с франц. Н. И. Полторацкой, Н. А. Светидовой]. – М. : Ладомир; Наука, 2005. – С. 561–600.
5. Beauvoir S. de Les Mandarins / S. de Beauvoir. – P.: Gallimard, 1954. – 2 V.

Анотація

Криворучко С. К. Настрій: існування як буття у романі Сімони де Бовуар «Мандарины».

Екзистенційність буття простежується у неприпинному пошуку сенсу життя конкретною людиною. Кохання постає як спасіння в екзистенційному пошуку людини, яке не вписується в контекст загальноприйнятого шлюбу, а може існувати лише за межами офіційних стосунків, на погляд С. де Бовуар. Впроваджуючи ідею важливості «дії» (концепція Ж.-П. Сартра), письменниця намагається протиставити їй «інтелект». Таким чином, якщо розуміти причини і наслідки, вважає С. де Бовуар, може мудрішою виявляється відмова від «дії».

С. де Бовуар намагається осмислити категорію часу. Майбутнє може бути щасливим, але минуле найчастіше ідеалізується індивідом, ось чому теперішньому зазвичай притаманний сум за втраченим. Найціннішим для людини письменниця виокремлює теперішнє. Квінтесенцією теперішнього є мить, яка постає абсолютним поєднанням минулого, теперішнього і майбутнього. С. де Бовуар виводить, що час, з одного боку, – трьох категоріальний, а з іншого, – єдиний. Стверджуючи важливість свободи для людини, письменниця зазначає, що існує лише ілюзія свободи, оскільки індивід найчастіше обманюється та утискається оточенням. Отже, несвобода людини є константою. Таким чином, екзистенція проживання складається із невідповідностей буття, спільності протилежностей і важливості особистісного досвіду.

Ключові слова: С. де Бовуар, екзистенціалізм, буття.

Анотація

Криворучко С. К. Настроение: существование как бытие в романе Симоны де Бовуар «Мандарины».

Екзистенціальність бытия прослеживается в непрекращающемся поиске смысла жизни конкретным человеком. Любовь предстаёт спасением в экзистенциальном поиске человека, которая не вписывается в контекст общепринятого брака, а может существовать только за пределами официальных отношений, на взгляд С. де Бовуар. Вводя идею важности «действия» (концепция Ж.-П. Сартра), писательница пытается противопоставить ей «интеллект». Таким образом, если понимать причины и следствия, считает С. де Бовуар, может мудрее оказаться отказ от «действия».

С. де Бовуар пытается осмыслить категорию времени. Будущее может быть счастливым, но прошлое чаще всего идеализируется индивидом, вот почему настоящему обычно присуща тоска за утраченным. Наичценнейшим для человека писательница выделяет настоящее. Квинтесенцией настоящего является мгновение, которое представлено абсолютным объединением прошедшего, настоящего и будущего. С. де Бовуар делает вывод, что время, с одной стороны, – трёхкатегориально, а с другой, – едино. Утверждая важность свободы для человека, писательница утверждает, что существует только иллюзия свободы, поскольку индивид чаще всего обманывается и угнетается окружением. Итак, несвобода человека является константой. Таким образом, экзистенция проживания состоит из несоответствия бытия, единству противоположностей и важности личностного опыта.

Ключевые слова: С. де Бовуар, экзистенциализм, бытие.

Summary

Kryvoruchko S. K. Mood: existence as being in the novel by Simone de Beauvoir
The Mandarins.

Existentiality of being is traced in continuous search of the sense of life in particular person. S. de Beauvoir thinks that love stands out as a rescue in the person's existential search, it does not fit into the contest of conventional marriage and can only exist outside official relationship. Introducing an idea of the importance of "action" (the conception suggested by Jean-Paul Sartre), the writer tries to oppose "intellect" to it. Thus without understanding reasons and consequences, considers S. de Beauvoir, refusal of "action" can turn out to be more reasonable.

S. de Beauvoir tries to apprehend the category of time. The future can be happy, but the past is most often idealized by a person, that is why the present is usually characterised by sorrow for the lost. As the most valuable for a person the writer points out the present. A moment is the quintessence of the present, it is represented by an absolute union of the past, the present and the future. S. de Beauvoir comes to a conclusion that time on the one hand consists of three categories and on the other is integrated. Stating the importance of freedom for a person the writer claims that there exists only an illusion of freedom, as an individual most often is mislead and oppressed by his/her environment. So the lack of personal freedom is a constant. Thus the existention of living consists of discrepancy in being and unity of contradictions, importance of personal experience.

Key words: S. de Beauvoir, existentialism, being.